

Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)
Cilt: 10, Sayı: 19, Mart 2023, s. 19-40, ISSN: 2148-2527

Journal of Harput Studies, Vol. 10, Issue 19, March 2023, pp. 19-40

Araştırma Makalesi/Research Article

HARPUT GELENEKSEL DOKUSUNUN KORUNMASI İÇİN ÖNERİLER*

Recommendations for the Conservation of Harput Traditional Fabric

Esra AYDIN¹

Canan KOÇ²

Geliş/Received: 28.11.2022

Kabul/Accepted: 20.01.2023

Öz

Geleneksel dokular, kentleri birbirinden ayıran ve onlara esas kimliğini veren özelliklerdir. Zaman içerisinde o bölgede yaşamış insanlar, kültürler ve değişen yaşam biçimleri sonucunda gelişerek kendilerine has özellikler oluşturmuşlardır. Tarihi çevrelerin korunması ya da korunarak kullanılması için topluma ve yerel yönetimlere sorumluluklar düşmektedir. Yerel yönetimler bu doğrultuda halka en yakın ve yerellik ilkesini destekleyen kurumlar olmaları nedeniyle tarihi mekânların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla çeşitli çalışmaları yürütmeleri gerekmektedir. Tarihi dokuya sahip kentlerde çeşitli kurumlar, yasalar ve yönetmelikler çerçevesinde koruma çalışmaları yürütülmektedir. Çıkarılan yasaların koruma konusunda belirleyiciliği önemli olmakla birlikte uygulama aşamasında sorunlar yaşanabilmekte ve koruma tam sağlanamamaktadır. Bu bağlamda Harput'un kentsel gelişimi ve bu alanda yapılan kentsel koruma çalışmalarının ortaya çıkarılması önem taşımaktadır.

Bu araştırma ile tarihi dokuya sahip ve korunması gereken Harput'un kentsel gelişiminin incelenmesi ve kentsel koruma çalışmalarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 43 sorudan meydana gelen anket kullanılmıştır. Araştırma neticesinde katılımcıların tarihi ve geleneksel dokunun ne anlama geldiği ile ilgili bilgiye sahip oldukları, yaşanan yerdeki tarihi binaların bahçesi, mahallesi ve sokağı ile birlikte korunması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcılar, Harput tarihi dokusunda korumaya yönelik uygulamalardan çoğunlukla memnun olmalarına karşılık, alt yapıda eksikliklerin bulunduğunu

* Bu çalışma, 2022 yılında Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış ve bu kapsamda geliştirilerek makale haline getirilmiştir.

¹ Dicle Üniversitesi FBE Mimarlık ABD, Yüksek Lisans Öğrencisi, Diyarbakır, ORCID: 0000-0002-7508-8014, i.esraydin@gmail.com

² Doç. Dr. Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik ABD, Diyarbakır, ORCID: 0000-0003-0992-2290 canan.koca@dicle.edu.tr.

belirtmişlerdir. Dolayısıyla yerel yönetimlerin halkın beklentilerini karşılamamanın yanında tarihi ve kültürel mirası ifade eden geleneksel dokunun korunmasına yönelik çalışmalara önem vermeleri gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Harput, Koruma, Geleneksel Doku, Yerel Yönetimler.

Abstract

Traditional fabrics are the features that distinguish cities from each other and give them their main identity. Over time, the people who lived in that region have developed and formed their own characteristics as a result of cultures and changing lifestyles. The society and local governments have responsibilities for the protection or use of historical environments. Since local administrations are the closest institutions to the public and support the principle of locality, they need to carry out various studies in order to protect and ensure the sustainability of historical sites. In cities with a historical texture, conservation studies are carried out within the framework of various institutions, laws and regulations. Although the determination of the enacted laws in terms of protection is important, problems may occur in the implementation phase and protection cannot be fully provided. In this context, it is important to reveal the urban development of Harput and the urban conservation works in this area.

With this research, it is aimed to examine the urban development of Harput, which has a historical fabric and needs to be protected, and to evaluate the urban conservation studies. In the research, a questionnaire consisting of 43 questions was used as a data collection tool. As a result of the research, it has been concluded that the participants have knowledge about what the historical and traditional fabric means, and that the historical buildings in the place where they live should be preserved together with their garden, neighborhood and street. Although the participants were mostly satisfied with the practices aimed at preserving the historical fabric of Harput, stated that there are deficiencies in the infrastructure. Therefore, local governments should give importance to the efforts to protect the traditional fabric, which expresses the historical and cultural heritage, as well as meeting the expectations of the people.

Keywords: Harput, Conservation, Traditional Fabric, Local Governments.

Giriş

Kentleşme ve nüfus artışı özellikle kent merkezlerinde arsa ve konut sıkıntısını ortaya çıkarmakta, mevcut yapının yetersiz kalmasına (Baç, 2012), tarihi çevrelerin ve kentin sahip olduğu geleneksel dokunun yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Kentlerde tarihi çevrenin korunması ile ilgili planlamalar yapılmadığı ve tedbirler alınmadığı durumlarda, yapıların fonksiyonlarında ve tipolojilerinde farklılaşmalar meydana geldiği, yoğun yapılaşma nedeniyle altyapı ve ulaşım sorunlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Tarihi çevrenin korunması yeni yapılaşmaların önüne geçmekte ya da

sınırlandırmakta iken, yapılaşma ihtiyacı ve kentte yaşanan sosyal ve kültürel değişimler de tarihi çevrelerin zarar görmesine ya da tahrip olmasına neden olmaktadır.

Tarihi çevrelerin korunması ile ilgili yeterli ekonomik desteğin bulunmaması, koruma politikalarının ya da uygulamaların yetersiz olması, göçle gelen kişilerin tarihi yapıları kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirmeleri, bireylerin yaşadıkları ekonomik sorunların bölgesel değerlerin önüne geçmesi gibi olumsuzluklar tarihi çevrelerin korunmasını tehdit eden önemli unsurlardır (Bekele vd., 2018). Bununla birlikte tarihi çevrelerde yaşayan bireylerin çeşitli nedenlerle bu bölgelerden göç etmeleriyle tarihi çevreler sahipsiz ve korumasız kalabilmektedir. Böyle bir durumda tarihi çevrenin korunması zorlaşmakta ya da tam anlamıyla sağlanamamaktadır.

Geleneksel kent dokuları, kentleri birbirinden ayıran ve bulunduğu kente özgü olan, taklit edilmesi mümkün olmayan o kentin iklimini, coğrafyasını, topoğrafyasını ve kültürel değerlerini yansıtan özelliklerdir (Negiz, 2017). Geleneksel doku korunup, geliştirilerek gelecek nesillere aktarıldığında değer kazanmaktadır. Tarihi çevreler, bir bölgenin ya da kentin geçmişten günümüze kadar olan süreçte biriktirmiş olduğu kendine özgü yapıları ve dokuyu içermekte olup, geçmiş dönemlerin yaşam biçimini, sosyal ve kültürel yapısını yansıtmaktadır. Bu tarihi çevrelerin geçmiş ve gelecek arasındaki bağın sürekliliğinin sağlanması bakımından korunması gerekmekte ve önemli görülmektedir.

Tarihi çevrelerin korunması ya da korunarak kullanılması için topluma ve yerel yönetimlere sorumluluklar düşmektedir. Yerel yönetimler bu doğrultuda halka en yakın ve yerellik ilkesini destekleyen kurumlar olmaları nedeniyle tarihi mekânların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla çeşitli çalışmaları yürütmeleri gerekmektedir. Ancak, çoğu zaman geleneksel dokunun korunması istenilen seviyede olmamakta ya da yetersiz kalmaktadır. Korumanın sağlanması için alınacak önlem, uygulama ve politikalar çeşitli kurum ve kuruluşlar ile yerel halkın sorumluluğundadır. Bu bakımdan geleneksel kent dokusuna sahip olan bölgelerde bireylerin ve yerel yönetimlerin farkındalıklarının artırılması önem taşımaktadır (Akpırınç ve Mancı, 2019).

Yerel yönetimlerin tarihi çevrelerin de bulunduğu alanlarda plan yapmak ve uygulamak gibi görevleri bulunması nedeniyle tarihi çevrelerin korunmasındaki etkileri büyüktür (Seçkin, 2020). Bu anlamda 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 17. maddesi önem kazanmaktadır. Yasadaki "Koruma bölge kurulunda görüşülen ve uygun görülen koruma planları onaylanmak üzere ilgili idarelere gönderilir. İlgili idareler, koruma amaçlı imar planını en geç iki ay içinde görüşür ve varsa

değişmesini istediği hususları koruma bölge kuruluna bildirir. Koruma bölge kurulunda bu hususlar da değerlendirilir ve kurul tarafından uygun görülen haliyle planlar ilgili idarelere onaylanmak üzere gönderilir. Altmış gün içerisinde onaylanmayan planlar kesinleşerek yürürlüğe girer” (KTVKK, 1983), ifadeleri ile yerel yönetimlerin planlama aşamasındaki sorumlulukları belirtilmiştir.

Çalışma alanı olarak seçilen Harput, geleneksel dokusu ile öne çıkmaktadır. M.Ö. 2000 li yıllara dayanan geçmişiyile önemli bir yerleşim yeri olan Harput 14.12.1975 tarihinde Kentsel Sit Alanı ilan edilmiş olup, belirli alanlarda koruma çalışmaları yapılmıştır. Bu bağlamda Harput’un kentsel gelişimi ve bu alanda yapılan kentsel koruma çalışmalarının ortaya çıkarılması önem taşımaktadır. Bu çalışmada Harput yerleşimi örneğinde yerleşimlerin korunmasına odaklanılarak, yerel yönetimlerin çalışmaları değerlendirilmektedir.

Malzeme ve Yöntem

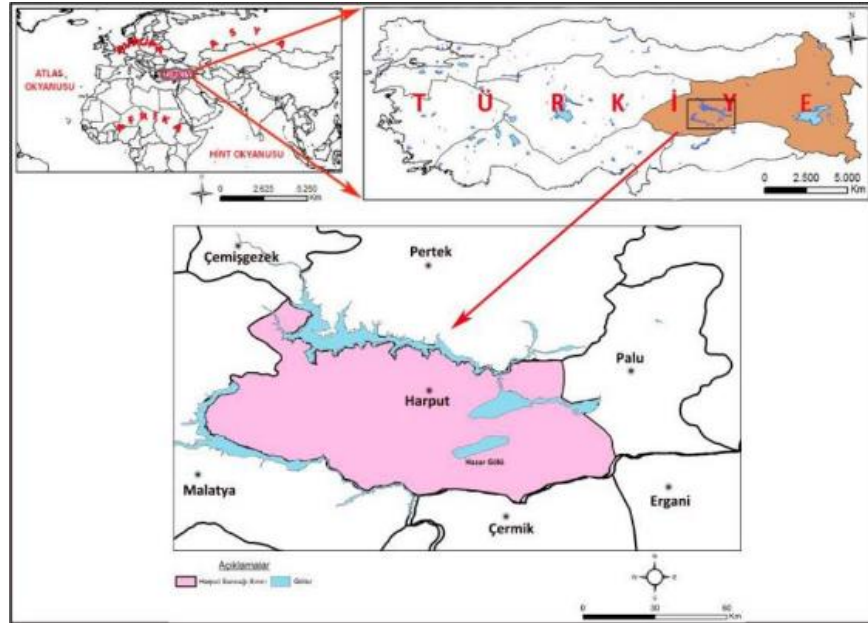
Çalışmada Harput tarihi kentine ilişkin değerlendirmeler yapmak üzere literatür taraması yapılmış, kurum ve kuruluşlarla görüşülmüştür. Yerinde gözlem ve fotoğraflama teknikleri kullanılarak çalışma alanının mevcut durumuna ilişkin tespitlerde bulunulmuştur. Ayrıca, koruma olgusunu ve yerel yönetimlerin Harput’taki koruma konusundaki çalışmalarını değerlendirmek amacıyla yerel halka anket uygulanmıştır.

Araştırmanın evrenini 2022 yılında Elazığ ili Harput Mahallesi’nde bulunan Harput Kentsel Sit alanı içinde yaşamakta olan yerel halk oluşturmaktadır. Son nüfus sayımı verilerine göre Harput’ta 511 kişinin yaşadığı ve toplamda 163 hanenin bulunduğu belirlenmiştir (TUİK, 2022). Araştırmanın örnekleme ise evren içerisinde araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve rasgele belirlenen 158 katılımcıdan oluşmaktadır. Evrende yer alan kişilerin sayısı dikkate alındığında örnekleme dahil edilen ve veri toplanan kişilerin oranının, evreni temsil edebilecek nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak 43 sorudan meydana gelen anket kullanılmıştır. Ankette, katılımcıların demografik özelliklerinin tanımlanmasına yönelik 5 soru, Harput geleneksel dokusunun korunması ve yerel yönetimlerin faaliyetlerinin değerlendirilmesine ilişkin 38 soru yer almaktadır. Anketlerin değerlendirilmesinde SPSS24 veri analiz programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler yüzde ve frekans dağılımları ile tanımlanmıştır. Bunun yanında değişkenler arasında karşılaştırmalı yorumlar yapılarak öneriler geliştirilmiştir.

Geçmişten Günümüze Harput ve Özellikleri

Çalışma alanı olarak seçilen Harput, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat bölümünde, bugünkü Elâzığ il merkezinin 5 km kuzeydoğusunda, denizden 1280 m yükseklikte ve 48°43' kuzey boylamı ile 39°15' doğu enleminde yer alan bir mahalledir (Danık, 2001). Harput'un kuzeyinde Keban Barajı ve Kızıldağ, doğusunda Hasret Dağı, güneydoğu tarafında Kartaltepe, güneyinde ise Hazar Gölü ile Kuşakçı Dağı bulunmaktadır.

Şekil-1. Çalışma alanı lokasyon haritası (Çakar ve Uzun, 2017)

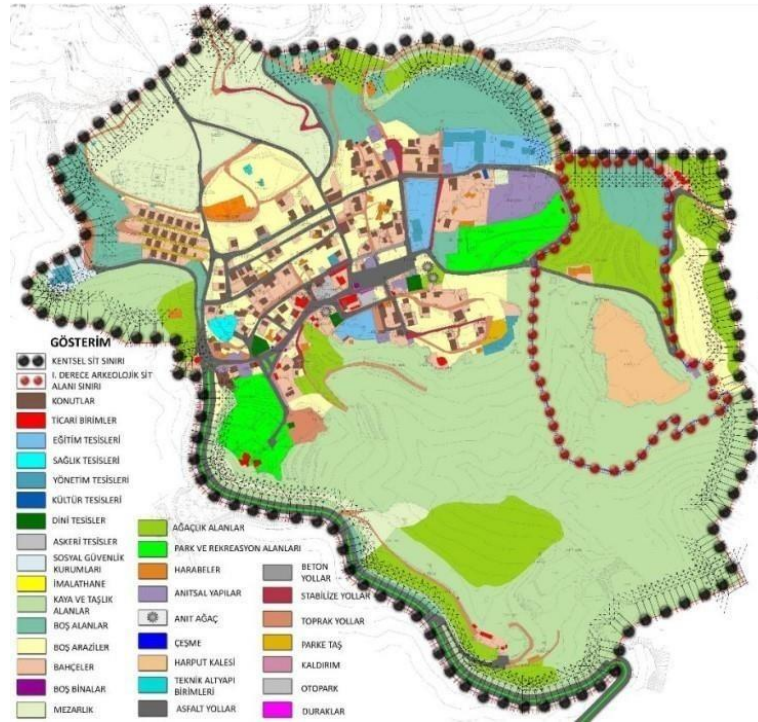
Harput eski yerleşim yerinin plato üzerinde düz bir arazide yer alması ve ulaşımın zor olması, geçmişte yaşanan savaşlar ve düşman saldırılarından korunabilmek amacıyla bu alanın uygun olması, alanda kalenin bulunması ve doğal yapısı itibariyle de kale niteliği taşıması gibi özellikler bu yerleşim alanının ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Kıraç, 2019).

Yapılan incelemelerde Harput'ta en eski yerleşimin M.Ö. 2000'li yıllarda meydana geldiği ve ilk olarak bölgeye yerleşen topluluğun Hurriler olduğu belirlenmiştir (Eres, 2013). Daha sonra Hititler, Persler, Urartular, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Dulkadiroğlubeyliği ve Osmanlı gibi devletlerin hakimiyetinde kalmıştır (Topçu, 2014). Günümüzde mevcut olan Harput Kalesi, Urartular döneminde inşa edilmiştir (Arseven, 2018). Milattan önce 9. yüzyıldan itibaren korunaklı ve hâkim bir bölge olan Harput,

1516 yılında ise Çaldıran Zaferi sonrası Osmanlı topraklarına dahil olmuştur (Aytaç, 2017). Harput, 1879 yılında vilayet olarak belirlenmiş, Dersim ve Malatya sancakları Harput'a bağlanmıştır (Kızıroğlu, 2022). 1981 tarihine kadar bucak olan Harput, 1990'lı yıllarda Elazığ il merkezine dahil edilmiştir (Çelikdemir, 2019).

Çok sayıda medeniyete ev sahipliği yapmış olan Harput, farklı kültürel mirasların temsil edildiği tarihi, sosyal, ekonomik ve jeopolitik bir değere sahiptir. Harput şehri tarih boyunca önemli bir ticaret merkezi olmuş ve önemli mimari yapılara ev sahipliği yapmıştır. İpek ve Baharat Yolu güzergâhları üzerinde olması ile kentin ticari canlılığının artmasına karşın, zamanla ana yollardan uzak olması ve yapılaşma imkânlarının olmaması nedeniyle bu özelliğini kaybetmiştir. Osmanlı Dönemi'nde 20 mahalleden oluşan bir şehir olmasına rağmen bu özelliğini kaybeden Harput bir mahalle yapısına dönüşmüştür (Çelikdemir, 2019). Yüksek ve eğimli bir zemin üzerine kurulan şehrin mimari yapısını oluşturan dar sokaklar ve geleneksel Harput evlerinin yerini bir ve iki katlı kerpiç evler almıştır. Günümüzde, bu binaların çoğu harabeye dönmüştür. Bölgedeki sağlam yapılar birkaç onarımdan sonra ayakta kalmış, diğer yapılarda ise restorasyon çalışmaları devam etmektedir (Harput, 2021).

Harput, coğrafi koşullar, iletişim güçlükleri ve gelişmeye kapalılık özellikleri nedeniyle Elâzığ mezrasına taşınmaya başlanmıştır. Mezrada ev inşa etmek için yeterli malzeme olmaması nedeniyle, insanlar mevcut evleri yıkarak yenilerini inşa etmiştir (Kızıroğlu, 2022). Bu durum Harput şehrinin gerilemesine ve harap bir hale gelmesine neden olmuştur. Harput tarihi bölgesi 14.12.1975'de Kentsel Sit Alanı ilan edilmiştir. Harput, Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 02.05.2007 gün ve 1033 sayılı kurul kararı doğrultusunda yerleşimdeki tarihi kentsel sit alanı, "kentsel sit" ve "1. derece arkeolojik sit" alanı olarak değiştirilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). 1. derece arkeolojik sit alanı Harput kentsel sit alanının doğu kısmında yer almaktadır (Şekil 2) Harput'ta tarihi ve kültürel varlıkların tescillenmesine yönelik çalışmalar 1982, 1985 ve 2007 yıllarında yapılmıştır. Harput'ta 6 adet türbe, 7 adet cami, 4 adet mescid, 8 adet çeşme, 6 adet hamam, 10 adet ev, 2 adet kilise ve 1 adet konak koruma altına alınmıştır. 2005 yılında Harput yine Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme Bölgesi olarak tanımlanmıştır. Alınan bu kararlar kapsamında Harput'un korunması ve restorasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için "Elazığ Harput Koruma Amaçlı İmar Planı ve Kentsel Tasarım Projesi" başlatılmıştır (Öztürk, 2013).

Şekil-2. Harput arazi kullanımı (Elazığ Belediyesi, 2006;Çetinkaya, 2014)

Harput'un imar planları doğrultusunda kentsel gelişim süreci incelendiğinde, ilk koruma amaçlı imar planınının 2008-2009 yılları arasında yapıldığı görülmektedir. Kültür varlıklarıyla ilgili işlem ve uygulamalar 2005 yılında belediyeler bünyesinde Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları'na (KUDEB) bırakılmış ve bu birim 2015 yılında faal olarak hizmet vermiştir. Harput imar planları (2008-2020) döneminde yapılan çalışmalar şu şekildedir (KUDEB, 2021);

- Harput Mahallesi'nde mevcut evlerin bir kısmı yıkılarak yerel dokuya uygun yeni evler yapılmış, bir kısmı yenilenmiştir.
- Mezarlık alanlarında peyzaj ve çevre düzenlenmesi yapılmış, mezarlıklara giden yollar genişletilmiş, kaldırımlar eklenmiş ve dokuya uygun doğal taş kullanılmıştır.
- Harput'ta "ticaret alanı, ticaret ve turizm konut alanları "gibi fonksiyon alanları artırılarak şehir canlandırılmıştır.
- Harput'ta otopark alanı oluşturularak gelen ziyaretçiler için araçlarını bırakabilecekleri alan oluşturulmuştur.
- Sosyal ve kültürel tesis alanları inşa edilmiştir.

- Butik otel, motel ve pansiyonlar konaklama amaçlı hizmete açılmıştır.
- Osmanlı Evi ve Şefik Gül Kültür Evinin restorasyonu geleneksel Harput evlerine uygun bir şekilde tamamlanmış olup haftanın belirli günlerinde halka açık bir şekilde hizmet vermektedir.
- Sarahatun Cami, Arap Baba Türbe ve Mescidi, Harput Kalesi, Esadiye Cami, Ulu Cami ve çeşmesi ile türbelerin Harput'un mimari yapısıyla uyumlu ve bütünlük içerisinde restorasyonu yapılmıştır.
- Harput Mahallesi'nde yayaların rahatça gezip, çevreyi tanımaları için yürüyüş alanları oluşturulmuş ve bu alanlara dokuya uygun kent mobilyaları yerleştirilmiştir.

Harput'taki restorasyon çalışmaları için Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından 2009 yılında ve 2057 nolu karar ile proje kabul edilmiştir. Bu proje ile Harput İç Kale bölgesinde gerçekleştirilen kazı çalışmaları sonucunda bulunan çeşitli eserlerin restorasyon, restitüsyon ve rölövelerinin yapılması amaçlanmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). Bu çalışmaların yanısıra 31.05.2018 tarihinde Harput UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınmış olmasıyla bölgedeki önemi artırmıştır.

Harput'un önemli sorunlarından olan kanalizasyon, içme suyu ve yağmur sularının tahliye edilmesi gibi durumların düzenlenmesi yapılarak, imar planının gerektirdiği şekilde Harput sokakları doğal taşlarla döşenerek restore edilmiştir. Harput'a girişten itibaren aslına uygun şekilde sokak dokusu yenilenmiş, altyapı çalışmaları tamamlanmış ve sokaklar aydınlatılmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

Şekil-3. Harputun girişindeki evlerin eski hali (Elazığ Belediyesi, 2009)

Şekil-4. Harputun girişindeki evlerin yeni hali (Elazığ Belediyesi, 2009)

Harput'ta 2015 yılında başlayan ve Belediyenin KUDEB birimi tarafından yürütülen çalışmalar da Harput'un geleceği ve sürdürülebilirliği açısından önem arz etmekte olup bu çalışmaların günümüzde de devam ettiği görülmektedir. Harput'un tarihi değerlerinin korunması amacıyla yapılan çalışmalar çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan fayda sağlarken, gelecek kuşaklara aktarılması açısından da önem taşımaktadır (Arslan, 2013).

Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde yapılan anket sonuçlarına göre, Harput Mahallesi'nde ikamet eden 158 katılımcının görüşü ile yerel yönetimlerin geleneksel dokuyu korumadaki rolüne ilişkin veriler toplanmıştır. Anket sonuçlarına göre mevcut durum değerlendirilmiştir.

Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Ankete katılanların %69'unu (109 kişi) erkek, %31'ini (49 kişi) ise kadın bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların %43'ü 31-45 yaş, %38,6'sı 46 ve %18,4'ü 18-30 yaş üzeri yaş grubunda yer almaktadır. Ankete katılanların çoğunu %44,9 oranı ile üniversite mezunu kişiler oluşturmaktadır. Bunu, %29 ile lise, %19 ile ilkokul/ortaokul ve %7 ile lisansüstü takip etmektedir. Buna göre katılımcıların 30 yaş üzeri olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunu %44,9 oranı ile memurlar oluşturmaktadır. %17,8'i esnaf, %18,4'ü serbest meslek sahibi, %5'i ev hanımı, %3,8'i öğrenci, %10,1'i ise diğer meslekleri yapmaktadır. Katılımcıların %32,9'u 3500-7000 TL, %29,1'i 7000-10.000 TL, %28,5'i 3500 TL ve altı ve %9,5'i ise 10.000 TL üzeri gelire sahiptir. Ankete katılanların çoğunu eğitim seviyesi yüksek, genelde memur olan ve gelir düzeyi çok düşük olmayan kısım oluşturmaktadır.

Katılımcıların Harput Geleneksel Dokunun Korunmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde, katılımcının “geleneksel doku, tarihi ev, tescil” kavramına ilişkin sorular yönetilmiş, tarihi bölgede yaşamının zorlukları sorgulanmış, korumanın gerekliliği, korumada yetkili kurum ve kuruluşlara yönelik bilgi düzeyi ve yerel yönetim çalışmalarından memnuniyet durumu araştırılmıştır.

Katılımcıların %77,8’i tarihi (geleneksel) dokunun ne anlama geldiğini bildiğini, %22,2’si ise bilmediğini ifade etmiştir. Katılımcılara “Çevrenizde geleneksel dokuya sahip yapılar bulunuyor mu?” sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlar cinsiyete göre incelendiğinde kadınların %57,1’inin erkeklerin %50,5’inin çevresinde geleneksel dokuya sahip evlerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Kadınların %24,5’i, erkeklerin ise %34,9’u bu ifadeye bilmiyorum yanıtı vermişlerdir.

Tablo-1: Katılımcıların “çevrenizde geleneksel dokuya sahip yapılar bulunuyor mu?” ifadesine verdikleri yanıtlar

	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Bilmiyorum	12	24,5	38	34,9
Evet	28	57,1	55	50,5
Hayır	9	18,4	16	14,7
Toplam	49	100	109	100

Katılımcılara “Tarihi ve kültürel çevre sizin için ne ifade ediyor?” sorusu yöneltilmiş ve yanıtlar incelendiğinde %66,5’inin “gelenek, görenek ve tarihi değerleri ile geçmişin izini taşıyan kent ve kasabalar”, %13,3’ünün “eski yıkılmış ve içinde oturulamayan evlerin olduğu yerler”, %13,9’unun “turistlerin ziyaret ettiği yerler” şeklinde tanımladıkları belirlenmiştir. Tarihi ve kültürel çevre geçmiş dönemlerin sosyal, kültürel, ekonomik yapısını oluşturan, yaşam biçimini ve felsefesini yansıtan insan, mekân ve zaman arasındaki ilişkinin kurulmasını ifade eder. Buna göre katılımcıların önemli bir kısmının tarihi ve kültürel çevre algısının geçmişin izini taşıyan gelenek ve göreneklere ifade eden kent ve kasabalar şeklinde yanıt verdikleri söylenebilir.

Katılımcıların “Elazığ’da tarihi ve kültürel çevre denince akla ilk neresi gelir?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %89,2’sinin Harput Kalesi ifadesini kullandığı diğerlerinin ise Tarihi Palu Köprüsü, Palu Kalesi, Meryem Ana Kilisesi ve Kömürhan Köprüsü yanıtını verdikleri belirlen-

miştir. Yine aynı şekilde Elazığ'da “Tarihi kapalı çarşı, Eski Hükümet Konağı,Ulu Cami,Kurşunlu Cami,Balakgazi Anıtı ve Demir Kapı Han” önemli tarihi alanlar olmasına karşın ilk etapta bunlar akla gelmemektedir.Tarihi alanların bilinir olmasında tanıtım önemli bir unsurdur. Katılımcıların %76,6’sı Elazığ’ın (Harput’un) tanıtımının yeterince yapıldığını, %23,4’ü tanıtımın yeterli olduğunu düşünmektedir.

Tablo-2: Katılımcıların “tarihi ve kültürel çevre sizin için ne ifade ediyor?” ifadesine verdikleri yanıtlar

Tarihi ve kültürel çevre	N	%
Gelenek, görenek ve tarihi değerleri ile geçmişin izini taşıyan kent ve kasabalar	105	66,5
Eski yıkılmış ve içinde oturulamayan evlerin olduğu yerler	21	13,3
Turistlerin ziyaret ettiği yerler	22	13,9
Diğer	10	6,3
Toplam	158	100,0

Tablo-3: Katılımcıların “Elazığ’da tarihi ve kültürel çevre denince akla ilk neresi gelir?” ifadesine verdikleri yanıtlar

Elazığ’da tarihi ve kültürel çevre	N	%
Harput Kalesi	141	89,2
Kömürhan Köprüsü	2	1,3
Meryem Ana Kilisesi	5	3,2
Tarihi Palu Köprüsü	5	3,2
Palu Kalesi	5	3,2
Toplam	158	100,0

Katılımcıların %54,4’ü tarihi evi “eskiye ait özellikleri taşıyan ev”, %25,3’ü “tescilli ev”, %15,2’si “ata yadigârı ev”, %3,8’i “onarılmayıp bırakılmış, içinde yaşanılmayan ev” olarak tanımlamaktadır. Tarihi dokuya sahip evlerin geçmişin izlerini taşıyan ve modern yapının özelliklerine karşılık mimari tasarımı bakımından farklılıklar gösteren ve geleneksel yaşamın izlerinin bulunduğu evler olarak tanımlandığı düşünüldüğünde, katılımcıların büyük bir kısmının tarihi evlerle ilgili algılarının, bu evlerin özelliklerini yansıttığı söylenebilir.

Katılımcıların “oturduğunuz evi nasıl tanımlarsınız?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %70,3’ünün apartman dairesi, diğerlerinin ise gecekondu, müstakil, tarihi ev ve diğer yanıtı verdikleri belirlenmiştir. Araştırma, Harput’ta yapılmasına karşılık, apartman dairesinde oturan kişilerin sayısının fazla olması, bu kişilerin aynı zamanda şehir merkezinde de evlerinin bulunmasından kaynaklanabilir.

Tablo-4: Katılımcıların “sizce tarihi ev ne demektir?” ifadesine verdikleri yanıtlar

Tarihi ev	N	%
Ata yadigarı	24	15,2
Eskiye ait özellikleri taşıyan ev	86	54,4
Tescilli Ev	40	25,3
Onarılmayıp bırakılmış, içinde yaşanılmayan ev	6	3,8
Diğer	2	1,3
Toplam	158	100,0

Tablo-5: Katılımcıların “oturduğunuz evi nasıl tanımlarsınız?” ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Apartman Dairesi	111	70,3
Gecekondu	12	7,6
Müstakil	10	6,3
Tarihi ev	7	4,4
Yurt(KYK)	1	,6
Diğer	17	10,8
Toplam	158	100,0

Katılımcıların %39,2’si ailesi burada olduğu için ve %24,1’i iş/meslek için ve %35,2 si diğer nedenlerden dolayı Harput’ta yaşamayı tercih etmektedir. Buna göre katılımcıların Harput’taki evlerde oturmaya devam etmesinde eski binaların restore edilmesi ya da eski binaların yıkılarak yerine yenisinin yapılması gerektiği söylenebilir.

Tablo-6. Katılımcıların “neden Harput’ta yaşamayı tercih ettiniz?” ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Ailem burada olduğu için	62	39,2
Geleceğim için	1	0,6
İş/meslek için	38	24,1
Tarihi geçmişinin çok zengin olması	1	0,6
Diğer	56	35,2
Toplam	158	100,0

Çalışma kapsamında katılımcılara koruma kavramı ile ilgili sorular sorulmuştur. “Sizce yaşadığınız yerdeki (tarihi) binalar korunmalı mı?” ifadesine katılımcıların yanıtları cinsiyete göre incelendiğinde kadınların %30,6’sı erkeklerin ise %32,1’i inin sadece tarihi binalar yanıtı verdiği,

kadınların %36,7'sinin erkeklerin ise %51,4'ünün de tarihi binalar bahçesiyle birlikte yanıtı verdikleri belirlenmiştir.

Tablo-7: Katılımcıların “sizce yaşadığınız yerdeki (tarihi) binalar ne şekilde korunmalıdır?” ifadesine verdikleri yanıtlar

	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Sadece tarihi binalar	15	30,6	35	32,1
Tarihi binalar bahçesiyle birlikte	18	36,7	56	51,4
Tarihi binalar mahallesiyle	11	22,4	15	13,8
Tarihi binalar sokağıyla	5	10,2	3	2,8
Toplam	49	100	109	100

“Sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) binalar neden korunmalı?” ifadesine katılımcıların %46,2'si “gelecek nesillere kültür mirası olduğu için (çocuklarımıza kalması için)”, %37,3'ü “tarihimizi hatırlattıkları için”, %7'si “eski oldukları için”, %5,1'inin “turistlerin ziyaret etmesi için” yanıtını vermiştir. Binaların korunma nedenine ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde bu binaların tarihi olması ve bu kültürün gelecek nesillere aktarılması şeklinde ifade ettikleri belirlenmiştir. Tarihi yapıların korunmasında sosyal, ekonomik ve fiziksel sürdürülebilirliğin sağlanması önemlidir. Bu anlamda katılımcılar sürdürülebilir korumanın esaslarını belirtmiştir.

Tablo-8: Katılımcıların “sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) binalar neden korunmalı?” ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
İz bıraktıkları için	1	,6
Eski oldukları için	11	7,0
Gelecek nesillere kültür mirası olduğu için (çocuklarımıza kalması için)	73	46,2
Tarihimizi hatırlattıkları için	59	37,3
Turistlerin ziyaret etmesi için	8	5,1
Diğer	6	3,8
Toplam	158	100,0

“Sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) yapılar kim tarafından korunmalı?” ifadesine katılımcıların %53,1'i “devlet (Kültür ve Turizm Bakanlığı)”, %30,4'ü “hepsi”, %8,2'si “Belediye” ve diğerleri ise sivil toplum kuruluşları, mülk sahibi şeklinde yanıtlar vermiştir. Devlet, belediye ve hepsi seçeneklerinin çoğunlukta olması katılımcının, korumadan sorumlu kurum ve kuruluşların farkında olduğunu göstermektedir.

Tablo-9: Katılımcıların “sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) yapılar kim tarafından korunmalı?” ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Belediye	13	8,2
Devlet (Kültür ve Turizm Bakanlığı)	84	53,1
Mülk Sahibi	8	5,1
Sivil toplum kuruluşları	3	1,9
Diğer	2	1,2
Hepsi	48	30,4
Toplam	158	100,0

Katılımcıların “Harput’taki binaların korunması konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları biliyor musunuz? (dernek, vakıf vb.)” ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %34,2’sinin evet, %65,8’inin hayır yanıtı verdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların çoğu Harput’taki STK olarak “Harput-Der” faaliyetlerinden haberi olmadığı belirlenmiştir. 2012 yılında Harput’un sosyo-kültürel ve fiziksel kimliğinin korunması amacıyla Harput-Der günümüzde Harput’ta koruma konusunda çalışma yapan tek STK olarak varlığını sürdürmektedir. Dernek Harput iç kale 6. Bölge kazı çalışmaları ve buradaki çalışma alanlarının üzerini saç çatı ile kapatma faaliyetlerinde etkili olmuştur. Katılımcıların “Eğer var ise bu sivil toplum kuruluşlarının (dernek, vakıf vb.) tarihi evlerin korunması konusunda yapıları çalışmalar yeterli mi?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %59,5’inin “bilmiyorum”, %33,1’inin “hayır”, %9,5’inin ise “evet” yanıtı verdikleri belirlenmiştir.

“Harput’taki tarihi çevreyi korumak için sizin bir çalışmanız/çabanız var mı?” ifadesine katılımcıların %89,9’u “hayır” %5,7’si “evet” ve %4,4’ü ise “diğer” yanıtını vermiştir. Koruma konusunda çabası olanlar “arkeoloji çalışması, basın yoluyla anlatım, eski yapıları tahrip etmeme, katıldığım toplantılarda şehir, medeniyet ve kültür konularında konuşuyorum, restorasyon” şeklinde çalışmalarda bulduklarını belirtmiştir. Bu durum koruma konusunda bilgilendirme, eğitim gibi faaliyetlerin eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Çalışmada, katılımcıların tarihi bölgede yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarına giren konularla ilgili memnuniyet düzeyleri ölçülmüştür. Katılımcılardan kadınların %30,6’sı çok memnun, %57,1’i memnun, erkek katılımcıların ise %28,4’ü çok memnun, %51,4’ü yerel yönetimlerin Harput’un korunmasına ilişkin yaptıkları çalışmalardan memnundur.

Tablo-10: Katılımcıların “yerel yönetimlerin Harput’un korunmasına ilişkin yaptıkları çalışmalardan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar

	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Çok Memnunum	15	30,6	31	28,4
Memnunum	28	57,1	56	51,4
Kararsızım	8	16,3	11	10,1
Toplam	49	100	22	100

Katılımcıların “Harput’taki tarihi evlerin restorasyonundan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %44,9’u Harput’taki tarihi evlerin restorasyonundan memnundur. Bunu %24,7 ile “memnun değilim”, %15,2 ile “kararsızım”, %8,9 ile “hiç memnun değilim” ve %6,3 ile ise “çok memnunum” yanıtı takip etmiştir.

Katılımcıların “Harput’taki sokakların yenilenmesinden memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %40,5’i Harput’taki sokakların yenilenmesinden memnundur. Bunu %29,7 ile “memnun değilim”, %12 ile “kararsızım”, %10,8 ile “hiç memnun değilim” ve %7 ile ise “çok memnunum” yanıtı takip etmiştir.

Katılımcıların “Harput’taki türbelerin restorasyonundan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %39,9’u türbelerin restorasyonundan memnundur. Bunu %25,9 ile “memnun değilim”, %15,2 ile “kararsızım”, %9,5 ile “hiç memnun değilim” ve %9,5 ile ise “çok memnunum” yanıtı takip etmiştir.

Katılımcıların “Harput’taki çeşmelerin restorasyonundan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %32,3’ü çeşmelerin restorasyonundan memnundur. Bunu %24,7 ile “memnun değilim”, ve %15,8 ile ise “çok memnunum”, %14,6 ile “kararsızım”, %12,7 ile “hiç memnun değilim” yanıtı takip etmiştir.

Katılımcıların “Harput’taki camilerin restorasyonundan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %42,4’ü camilerin restorasyonundan memnundur. Bunu %20,3 ile “kararsızım”, %15,8 ile “çok memnunum”, %13,9 ile “memnun değilim” ve %7,6 ile ise “hiç memnun değilim” yanıtı takip etmiştir.

Katılımcıların “Harput’taki park/bahçe düzenlemelerinden memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %42,8’i park /bahçe düzenlenmesinden memnundur. Bunu %17,7 ile “memnun

değilim”, %17,1 ile “kararsızım”, %15,2 ile ise “çok memnunum” ve %7 ile “hiç memnun değilim” yanıtı takip etmiştir.

Katılımcıların “Harput’taki aydınlatmadan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %38,6’sı aydınlatmadan memnundur. Bunu %19,6 ile “memnun değilim”, %17,7 ile “kararsızım”, %17,7 ile ise “çok memnunum” ve %6,3 ile “hiç memnun değilim” yanıtı takip etmiştir.

Katılımcıların “Harput’taki alt yapı (elektrik, su, doğalgaz, internet) tesislerinden memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %27,2’si teknik alt yapıdan memnun değildir. Bunu %26,6 ile “memnunum”, %22,2 ile “kararsızım”, %12 ile “hiç memnun değilim” ve %12 ile ise “çok memnunum” yanıtı takip etmiştir.

Katılımcıların “Harput’taki kent mobilyalarının (çöp kovası, oturma elemanı vs) yerleştirilmesinden memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %37,3’ü kent mobilyalarının yerleştirilmesinden memnundur. Bunu %21,5 ile “kararsızım”, %18,4 ile “memnun değilim”, %12,7 ile “çok memnunum” ve %10,1 ile ise “hiç memnun değilim” yanıtı takip etmiştir.

Katılımcıların “Belediye’nin Harput’a yapmış olduğu yatırımlardan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %40,5’i belediyenin yatırımlarından memnundur. Bunu %17,1 ile “memnun değilim”, %16,5 ile “kararsızım”, %13,9 ile “çok memnunum” ve %12 ile ise “hiç memnun değilim” yanıtı takip etmiştir.

Tablo-11: Katılımcıların Harput’un korunmasına ilişkin yapılan çalışmalardan memnuniyet düzeyleri

Sorular	Çok Memnun		Memnunun		Kararsızım		Memnun Değilim		Hiç Memnun Değilim	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Harput’taki tarihi evlerin restorasyonundan memnun musunuz?	10	6,3	71	44,9	24	15,2	39	24,7	14	8,9
Harput’taki sokakların yenilenmesinden memnun musunuz?”	11	7	64	40,5	19	12	47	29,7	17	10,8

Harput'taki türbelerin restorasyonundan memnun musunuz?	15	9,5	63	39,9	24	15,2	41	25,9	15	9,5
Harput'taki çeşmelerin restorasyonundan memnun musunuz?	25	15,8	51	32,3	23	14,6	39	24,7	20	12,7
Harput'taki camilerin restorasyonundan memnun musunuz?	25	15,8	67	42,4	32	20,3	22	13,9	12	7,6
Harput'taki park/bahçe düzenlemelerinden memnun musunuz?	24	15,2	68	42,8	27	17,1	28	17,7	11	7
Harput'taki aydınlatmadan memnun musunuz?	28	17,7	61	38,6	28	17,7	31	19,6	10	6,3
Harput'taki alt yapı (elektrik, su, doğalgaz, internet) tesislerinden memnun musunuz?	19	12	42	26,6	35	22,2	43	27,2	19	12
Harput'taki kent mobilyalarının (çöp kovası, otur-ma elemanı vs) yerleştirilmesinden memnun musunuz?	20	12,7	59	37,3	34	21,5	29	18,4	16	10,1
Belediye'nin Harput'a yapmış olduğu yatırımlardan memnun musunuz?	22	13,9	64	40,5	26	16,5	27	17,1	19	12

Anket sonuçlarına göre katılımcıların bir kısmı tarihi ve geleneksel dokunun ne anlama geldiği ile ilgili bilgi sahibi olmalarına karşılık, bu bağlamda Harput'un tanıtımının yeterince yapılmadığı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların büyük bir kısmının Harput'taki binaların korunması konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve çalışmaların yetersiz olduğu yaşanan yerdeki tarihi binaların bahçesi, mahallesi ve sokağı ile birlikte korunması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Harput'taki restorasyon çalışmaları, sokakların yenilenmesi, türbelerin restorasyonu, camilerin restorasyonu, park ve bahçe düzenlemeleri, aydınlatma, kent mobilyalarının yerleştirilmesi ve belediyenin Harput'a yaptığı yatırımlardan katılımcıların önemli bir kısmının memnun olduğu fakat alt yapı noktasında memnuniyetsizlik belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Tarihsel süreçte meydana gelen değişimler sonucunda önemli bir kültür ve ticaret merkezi olan Harput şehri geçmişteki kentsel önemini kaybetmiş, tarihi kent dokusu ve özgün karakteri yok olma riskiyle karşı karşıya

kalmıştır. Harput'un tarihini, kültürel ve doğal niteliklerini koruyabilmesi, yeniden hareketli bir kent haline gelebilmesi, turistik ve rekreasyon alanlarını kentsel dokuya göre sürdürülebilir bir şekilde geliştirebilmesi için mekânsal örgütlenme sürecinin incelenmesi önem taşımaktadır (Topçu, Çet, Has, 2013). Kentsel çevrenin etkin planlaması ve yönetimi; bireysel, toplumsal, yerel ve ulusal düzeyde; özel, kamu ve gönüllü kuruluşlar arasında koordineli bir eylem ve davranış birliğini gerektirmektedir (Yener ve Arapkirlioğlu, 1996). Yerel yönetimlerin Harput bölgesindeki geleneksel dokuyu korumadaki rolüne ilişkin yapılan değerlendirmede aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır:

- Tarihi ve kültürel çevre kavramının katılımcılarda gelenek, görenek ve tarihi değerleri ile geçmişin izini taşıyan kent ve kasabalar şeklinde algıya sahip oldukları görülmüştür.
- Elazığ'da tarihi ve kültürel çevre olarak ilk akla gelen yerin Harput Kalesi olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç Harput kalesinin bölgeyle özdeşleştiğini göstermektedir.
- Harput'un tanıtımı yeterince yapılmamaktadır.
- Katılımcıların oturdukları evleri genellikle apartman dairesi şeklinde tanımladıkları ve katılımcıların yaklaşık %5'inin tarihi evlerde oturdukları görülmüştür.
- Katılımcıların büyük bir kısmının oturdukları evden memnun oldukları, memnun olmayanların ise komşu, evin eski olması, konfor durumunun kötü olması, yapı malzemesinin kötü olması ve bakımsızlık gibi nedenlerle memnun olmadıkları belirlenmiştir.
- Katılımcıların önemli bir kısmının halen tarihi evde oturmak istedikleri belirlenmiştir.
- Katılımcıların %15'inin oturdukları evlerin tescilli ev özelliği taşıdığı ifade edilmiştir.
- Yaşadıkları çevreden memnun olmayan katılımcıların binaların bakımsız olması, kalabalık ve yoğun olması, plansız projesiz beton yığını şeklinde olması, güvenli çevre olmaması, alt yapıların kötü olması ve düzenli bir kentleşme olmaması gibi nedenler belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.
- Katılımcıların çoğu binaların yıkılıp yerine yeni apartmanlar yapılması, altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve binaların onarım görmesi gibi durumlarda buralarda oturmaya devam edecekleri belirtilmiştir.
- Katılımcıların önemli bir kısmının ailesinin burada olması ve iş/meslek nedeniyle Harput'ta yaşamayı tercih ettikleri ifade edilmiştir.

• Katılımcıların büyük bir kısmının yaşadıkları yerdeki tarihi binaların bahçesi, mahallesi ve sokağı ile birlikte korunması gerektiğini düşünmektedirler.

• Katılımcıların büyük bir kısmının Harput'taki binaların korunması konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi sahibi olmadıkları ifade edilmiştir.

• Sivil toplum kuruluşlarının tarihi evlerin korunması ile ilgili yaptıkları çalışmaların yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir;

• Katılımcıların önemli bir kısmının Harput'taki restorasyon çalışmalarından memnun olmalarına karşılık yapılan çalışmalar hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir. Bu bakımdan bölgede yaşayan halkın yapılan restorasyon çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.

• Harput'ta çeşitli sivil toplum kuruluşları bulunmasına rağmen, bu kuruluşların Harput geleneksel dokusunun korunmasına ilişkin yeterli düzeyde çalışmalar gerçekleştirmedikleri, gerçekleştirilen bazı çalışmaların ise halkta yeterince farkındalık meydana getirmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Harput geleneksel dokusunun korunmasında sivil toplum kuruluşlarının daha aktif bir rol üstlenmeleri sağlanmalıdır.

• Katılımcıların büyük bir kısmının geleneksel dokunun korunmasına ilişkin herhangi bir çalışmalarının olmadığı görülmüştür. Geleneksel doku ile iç içe yaşayan yerel halkın bu dokunun korunmasına ilişkin çalışmalarının bulunmaması geleneksel dokunun sürdürülebilir ve korunabilir olmasında önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Geleneksel dokunun korunması belediye ve sivil toplum kuruluşlarının yanında yerel halkın da bu konudaki farkındalığı ile sağlanabilir. Harput geleneksel dokusunun korunmasında yerel halk başta olmak üzere farklı aktörlerle işbirliği yapılmalı ve yerel halkın farkındalığı artırılmalıdır.

• Harput'un geleneksel dokusunun korunmasında yerel yönetimlerin bazı faaliyetlerinin bulunmasına karşılık bu çalışmaları yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Yerel yönetimlerin daha etkin bir şekilde Harput geleneksel dokusunun korunmasına yönelik faaliyetleri gerçekleştirmeleri için yerel ve merkezi otoriteler tarafından projeler geliştirilmelidir.

• Tarihi çevreleri ve kültürel mirasın korunmasına yönelik gerçekleştirilen uygulamalarda başarı oranlarının artırabilmesi için kentsel planlama çalışmaları bir bütün olarak düşünülmelidir.

• Tarihi çevreler ile kent ve kentli ilişkisi kurularak tarihi dokuların kent yaşamına entegrasyonu sağlanmalıdır. Kentte bulunan koruma alanları ve sit alanlarının yaşatılması yalnızca bir kurumun sorumluluğuna bırakılmadan

farklı sektörlerle işbirliği yapılarak koruma sağlanmalıdır. Koruma kararları alınırken yerel halkın katılımı sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, tarihi bölgedeki mekânsal ve işlevsel değerlerin korunabilmesi, sosyo-ekonomik, kültürel ve fiziksel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için mevcut durum tespit edilerek ve Koruma Amaçlı İmar Planı kararlarına uygun olarak çalışmaların yerel yönetimler tarafından desteklenmesi önemlidir. Öncelikle, yerel halk ve yerel yönetimlerde koruma bilincinin oluşturulması ve bu doğrultuda uygulamaların yapılması gerekmektedir.

Kaynaklar

Akbulut, B. (2022), “Tarihi ve Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Tekkeköy Belediyesi Örneği”, Uluslararası Göbeklitepe’den Bugüne Türkiye’nin Tarihi ve Kültürel Mirası Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı, 21.

Akpirinç, E.,-Mancı, A. R. (2019), “Yerel Halkın Kültürel Miras Farkındalığı Ve Deneyimi: Şanlıurfa Örneği”, International Journal of Contemporary Tourism Research, 3(2), 245-260.

Arseven, C. E. (2018), “Sanat Ansiklopedisi IV”, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1758. Eser, Gültekin, “Ülkemizdeki taşınmaz kültür varlıklarının restorasyonuna ilişkin sorunlar”, <http://www.restoraturk.com/index.php/incelemler/242-ulkemizdeki-tasinmazkultur-varliklarinin-restorasyonuna-iliskin-sorunlar> (Erişim Tarihi: 07.02.2018)

Arslan, H. (2013), “Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Dışlanma: Narlıdere Kentsel Yenileme Projesinin Sosyal Dışlanma Ekseninde İncelenmesi”, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 16(1), 1-45.

Aytaç, İ. (2017), “Harput İç Kale Kazılarında 2014-2015 Sezonunda Bulunan Bizans Dönemi Sikkeleri”, Social Sciences, 12(3), 140-153.

Baç, S. (2012), “Tarihi Kentlerde Koruma Kavramının Mekân-Dizim Yöntemi Üzerinden Araştırılması-Bergama Örneği”, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Basmacı, D. (2017), “Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Beyoğlu Belediyesi Örneği” AURUM Journal of Engineering Systems and Architecture, 1(2),.

Bekele, M. K., Pierdicca, R., Frontoni, E., Malinverni, E. S., & Gain, J. (2018). A survey of augmented, virtual, and mixed reality for cultural heritage. *Journal on Computing and Cultural Heritage (JOCCH)*, 11(2), 1-36.

Çakar, E.-Uzun, C. (2017), Hurufat Defterlerinde Harput (1690-1812), Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları No:3

Çelikdemir, M. (2019), “Harput’un Elazığ’a Nakli”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29(2), 425-430.

Çetinkaya, E (2014), “Harput Kalesi ve Yakın Çevresinin Peyzaj Mimarlığı Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Danık, E. (2001), Ortaçağda Harput, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Elazığ Belediyesi. (2006), Koruma Amaçlı İmar Planı Analiz Paftaları.

Elazığ Belediyesi. (2022), “Elazığ Belediyesi Kent Rehberi”, <https://www.elazig.bel.tr/kent-rehberi/cografi-yapi/217/> (Erişim: 15.03.2022).

Eres, Z. (2013), “Türkiye’de Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut”, Prof. Dr. Nur Akın’a Armağan–Mimari ve Kentsel Koruma, 457-469.

Harput. (2021), “Harput”, <https://Harput.web.tr/#Harput> (15.03.2022).

Kıraç, C. M. (2019), Harput Kentinde Mekânsal Organizasyonun İrdelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kızıroğlu, İ. (2022) “Harput ve Çevresi Tarihi”, Tarih Araştırmaları Dergisi, 41(72), 31-53.

KUDEB. (2021), “Kültür varlıklarına yönelik olarak yapılan çalışmalar”, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44966/koruma-uygulama-ve-denetim-burolari-kudeb.html> Erişim tarihi: 15.06.2022

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2022), “Harput”, Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <https://elazig.ktb.gov.tr/TR-187349/Harput.html> (Erişim: 15.03.2022).

Negiz, N. (2017), “Kentlerin Tarihsel Sürdürülebilirliğinde Kültürel Miras: Önemi ve Değeri Üzerine Düşünmek”, Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi, 3(1), 159-172.

Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., Yılmaz, D.,-İhtiyar, M. (2020). Koruma yaklaşımı olarak tarihi bir güzergâhın kültür rotasına dönüştürülmesi: Kastamonu örneği. Turar Turizm ve Araştırma Dergisi, 9(2), 144-159.

Öztürk, T. (2013), “Harput’ta Yapılan Restorasyon Çalışmaları”, Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ.

Seçkin, G. (2020), “Geleneksel Kent Dokusunun Korunması: Çankırı Örneği”, Mimarlık ve Yaşam, 5(2), 261-275.

Topçu, S. (2014), “Tarihi ve Kültürel Bilincin İncelenmesi: Harput Kalesi örnekleme”, Education Sciences, 9(2), 99-119.

KTVKK. (1983). *Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunu*. Kanun No: 2863, 23/07/1983 tarih ve 18113 sayılı resmi gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2863.pdf> (Erişim: 15.01.2023).

Topçu, S., Çet, A., Has, H. (2013). “Elazığ İli Harput Mahallesi İlişkin Tarihsel ve Kültürel Bilinç Durumu”, Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs 2013.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022), “Yıllara Göre İl Nüfusları”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-SonucLari-2021-45500> Erişim tarihi: 15.03.2022

Yener, Z. ve Arapkirlioglu, K. (1996). “Şart mı, Ne Şartı Avrupa Kentsel Şartı”, *AdaKentliyim*, 2(6).